

283602 - Güvenilir Müslüman Tüccarın Özellikleri

Soru

Ticaretteki temel kurallar veya sınırlar nelerdir? Yani mesela rakiplerim var, bazıları beni sürekli gözetliyor, bazıları da "ticarete merhamet olmaz" düşüncesiyle rakibini eziyor. Veya ben onu ezmezsem o beni ezer düşüncesiyle davranıyor. Bu durumda rakiplerimle nasıl davranmalıyım? Müşterilerle ilişkilere gelince, ürünlerimi müşterilere tanıtmak ve satışını sağlamak için bir takım müşteri kılığına girmiş pazarlamacıyla çalışabilir miyim, çünkü bu hile yapmadan ürünlerimi insanlara tanıtmak amacıyladır. Dürüstlük gereği ürünlerimin hammadde kaynaklarını müşterilere anlatmam gerekiyor mu? Çünkü bunun şirketlerin ve tüccarların sırlarından biri olduğu biliniyor. İnsanlarla, müşterilerle ve rakiplerle ilişkilerde bu kadar çok şüphe varken nasıl dürüst bir tüccar olabilirim? Bu konularda günlük hayatta kendisine dönüp bakabileceğim referans teşkil edecek şer-i kaynaklar var mıdır?

Detaylı cevap

Birincisi:

Yüce Allah'ın bir kişinin ticaretinde ve rızıkında bereket kılması için bir tüccarın bir takım güzel ahlak ve özelliklerle sahip olması gerekir.

- *Yaptığı ticaretin onu Allah'ı anmaktan, namazdan ve Allah'ın malı üzerindeki hakkını yerine getirmekten alıkoymaması gerekir. "Allah'ın, yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde hiçbir ticaretin ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar, buralarda sabah akşam O'nu tesbih ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin dikilip kalacağı bir günden korkarlar. Çünkü Allah, yaptıklarının en güzeliyle karşılık verecek ve onlara kendi fazlından arttıracaktır. Allah dilediğini hesapsız rızıklandırır."* Nur 36-38

-Helal rızkı gözetlemesi, kendine ve ailesine haram lokma getirmemesine riayet etmesi gerekir. Yüce Allah şöyle dedi: *“Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda batıl yollarla yemeyin. Ancak karşılıklı rıza ile yapılan ticaretle olursa başka. Kendinizi helâk etmeyin. Şüphesiz Allah, size karşı çok merhametlidir.”* (Nisa 29)

- Şüpheli durumlardan uzak durması gerekir. Hadiste şöyle geçmektedir: *“Her kim şüpheli şeylerden sakınırsa, dini ve ırzı (şeref ve haysiyeti) lehine korunmuş olur. Kim de şüpheli şeylere düşerse, harama düşmüş olur.”* (Buhari 52, Müslim 1599)

-Tüccarın iyi, dürüst ve Allah’tan korkan birisi olması, Hakim b. Hizam (r.anh)’dan rivayet edildiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: *“Alışveriş yapanlar birbirlerinden ayrılmadıkları sürece alışverişini gerçekleştirmek veya vazgeçmek konusunda muhayyerdirler. Müşteri ve satıcı mal ve para konusunda doğru sözlü olurlar ve her şeyi açık bir şekilde ortaya koyarlarsa bu alışverişlerinde bereket olur. Her iki taraf ta mal ve para konusunda bazı özellikleri gizlerler ve yalan söylerlerse alışverişlerindeki bereket giderilir.”* (Buhârî1973, Müslim 1532)

İsmail b. Ubeyd b. Rufeababası O da dedesinden rivayet ettiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikte Musallaya çıktı, insanların alışveriş yaptıklarını gördü bunun üzerine “Ey tüccar topluluğu!” dedi, herkes ona yöneldi başlarını ve boyunlarına ona doğru kaldırdılar. Resulullah: *“Muhakkak ki tüccarlar kıyamet gününde günahkâr olarak dirilirler. Ancak Allah’tan korkanlar, sözlerinde duranlar ve doğru sözlü olanlar müstesnadır.”* (Tirmizi 1210, İbn Mace 2146, Elbani sahih demiştir)

-Sadakaları ihmal etmemek, Kays b. Ebi Garaze (r.anh)’dan rivayete göre, şöyle demiştir: Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) yanımıza geldi bize *“Ey Tüccarlar topluluğu! Şüphesiz boş söz ve yeminler alışverişte daima bulunurlar siz alışverişlerinize sadaka karıştırmak suretiyle temizleyiniz”* (Tirmizi 1208, Ebu Davud 3326, Nesai 3797, İbn Mace 2145, Elbani sahih demiştir)

-Hoşgörülük ve affedici olması

- Cabir -radiyallahu anh-'dan rivayet olunan bir hadiste Allah Resulü (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Satarken, alırken, alacağını isterken, kolaylık gösteren kimseye Allah rahmet etsin.” (Buhari 1970)

-Zor durumda kalanlara mühlet vermesi ve gerektiğinde indirim yapması,

Ebu el Yusr (r.anh)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: “*Bir kimse darda bulunan borçluya mühlet verir veya borcunun bir kısmını ya da tamamını bağışlarsa, Allah, o kişiyi Allah'ın gölgesinden başka gölge bulunmayan kıyamet gününde arşının altında gölgelendirir.*” (Müslim 3006)

- Haram işlemler ve Müslümana yakışmayan kötü huylardan uzak durması; faiz, haram ticaret, hile, yalan, aldanma vb. kötü huylardan uzak durması gerekir.
- Müslüman tüccar; alışverişinden pişman olan kişileri vazgeçmelerini kabul etmek, muhtaçlara yardım etmek, kendisi için sevdiğini tüccar kardeşi için de sevmek gibi güzel ahlâklara önem vermesi gerekir. Tüccarlara ve Müslüman kardeşlerine sık sık dua etmek, Allah onları **helal** nimetleriyle yetinmesi, haramlardan **müstağni** kılmasını fazlıyla zengin kılmasına dair dua etmesi. Allah'a hakkıyla tevekkül etmesi, kalbini Rabbine ve sebepleri yaratan ve tüm yaratılanlara rızık veren Allah'a bağlaması,
- Açgözlülük, tamah, cimrilik, terazide hile, tekellik ve diğer kötü huylardan uzak durmalı ve bunların zıddı olan dürüstlük, güzel muamele, cömertlik, iyilik yapmayı sevme gibi güzel ve asil ahlâka sahip olmalıdır.
- Daha fazla bilgi için ([134621](#)), ([128891](#)) ve ([131590](#)) nolu soruların cevaplarına bakınız.

İkincisi:

Tüccarları izlemek, rakiplere zarar vermek niyetinde olmak, “ticarete merhamet yoktur” demek: Bütün bunlar haramdır ve Müslüman tüccara yakışmaz. Casusluk haramdır, Müslümana zarar vermeyi kast etmek de haramdır. Müslümanın kendisi için sevdiğini kardeşi için de sevmesi, kendisi için hoşlanmadığını başkası için de hoşlanmaz. Resulullah

(sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “*Kendine ve başkasına zarar verme*” (İbn Mace 2340, Elbani sahih dedi)

Şevkani (rahimehullah) şöyle demiştir:

Bu hadise göre her ne şekilde olursa olsun zarar vermek haramdır. Bu genel ifadeyi özelleştirecek bir durum olmadığı takdirde zarar vermek caiz değildir. (Neylul Evtar 5/311)

Enes r.a'dan rivayet edildiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: “Bu canı bu tende tutan (Allah)a yemin ederim ki bir kişi hayır namına kendisi için istediğini, Müslüman kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz.” (Buhari 13, Müslim 45, Nesai 5017)

Kirmanî derki: Kendisi için hoş görmediği şeyi diğer Müslüman kardeşleri için de hoş görmemesi gerekir.

Aynı şekilde Müslümanlar hakkında kötümser olmaması gerekir. Başka tüccar kardeşi için “Ben ona şunu yapmazsam o bana şunları yapar” söylemesi doğru değildir. Bilakis iyimser olup kötülüğe karşı kötülükle karşılık vermez. Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) gibi affedici olur.

Rekabet; dürüstlük, kardeşlik ve sevgiye dayalı onurlu bir şekilde olmalıdır. Tüccar; haksızlık yapmamalı, insanların parasını haksız yere yememeli, cimrilik ve açgözlülüğten uzak olmalıdır. Piyasada arz ve talebe göre işlem yapmalı, bir malı tekeline almamalı ve kimseye haksızlık yapmamalıdır.

Üçüncüsü:

Müşterilerle ilişkilerde dürüstlük esas alınmalıdır. Hile, aldatma veya adaletsizlik yapılmamalıdır. Müşteri kılığında ve müşterilerle olup ve onlara sizden ürün almalarını tavsiye eden kişileri istihdam etmeniz caiz değildir. Çünkü bu; sahtekarlık, yalan ve aldatmadır ve bunların hepsi Allah dininde haramdır ve Müslüman bir tüccarın sahip olması gereken vasıflara aykırıdır.

Görüldüğü kadarıyla bu yöntem haram olan “Neceş”tir. Nevevi (rahimehullah) ‘neceşi’ şöyle tarif etmiştir: Çarşıda veya başka yerde ilan edilen ürünü alma niyeti olmadığı halde malın fiyatını arttıran bir teklifte bulunmaktır. Şüphesiz bu haramdır. (Riyazus Salihin 174)

Müslüman tüccar Allah'tan korkar, insanlara karşı dürüst olur, dürüstlük için çabalar, güzel ve faydalı ürünler getirmeye çalışır, güzel ahlaklı olmaya düşkündür. Bu ve benzeri kişiler, müşteri kazanır ve ticaretinde kendisine fayda sağlar. Çünkü piyasada dürüst ve güvenilir bir tüccar olarak tanınır. Bu yüzden her yerden insanlar ona gelir ve Allah da onu insanlara sevdirebilir: bunun üzerine bu Müslüman tüccar; dürüst, güvenilir, cömert, iyi karakterli, ahlaklı, dost canlısı ve merhametli bir tüccar olarak kabul görür.

Dördüncüsü:

Müşterilerinize ürünlerinizin hammadde kaynaklarını söylemeniz gerekmez. Bir müşteri size bunu sorarsa iki seçeneğiniz vardır: Ya ona gerçeği söyleyin veya cevap veremeyeceğiniz için mazur görmesini istersiniz. Ama ona gerçek dışı bir şey söylemeniz caiz değildir. Şeyh Hüsameddin Bin Afana'nın "Müslüman Tüccarın Hukuku" kitabını okumanızı tavsiye ederiz.

Ve Dr. Abdullah Al-Muslih ve Dr. Salah Al-Savy'nin yazdığı “Tüccarın bilmesi gereken Şeyler” kitabı. Ayrıca Dr. Nizar Mahmud Kasım El-Şeyh'in “Ticarette Müslüman'ın Ahlakı” adlı eseri okuyabilirsiniz.

En iyisini Allah bilir.